

Nové národní kulturní památky Karlovarského kraje

• **Královská mincovna v Jáchymově**

Po udělení mincovního práva Šlikům králem Ludvíkem Jagellonským v roce 1520 byla v Jáchymově zřízena mincovna. K tomuto účelu byl zakoupen dům Kunze Eiolta, stojící vedle domu Jeronýma Šlika (dnešní radnice) v horní části města, v místě pozdější královské mincovny. Šlikův dům a mincovna tvořily původně jeden komplex. Razila se zde mince nazývaná podle místa svého původu – Joachimsthaler Guldengrosch, Thaler – tolar. Když v roce 1528 odňal nový český král Ferdinand I. Šlikům právo ražby mincí, přešla jáchymovská mincovna do královských rukou. Přestavba královské mincovny probíhala v letech 1533–1536. Již dokončenou mincovnu pak postihl v roce 1538 požár, po kterém musela být znovu opravena. Průčelí byla původně prolomena velkými sdruženými okny palácového charakteru s kamenným ostěním, které bylo po požáru nahrazeno ostěním z levnější terakoty. Nároží dosud dominuje krásný arkýř s protínavými pruty a datací dokončení stavby 1536. Vstupní portál vede do síně s průjezdem na vnitřní arkádová nádvoří, kde byly původní provozy mincovny. Vstupní síň je zaklenuta křížovými klenbami s hřebínky a přilehlá místnost v západním traktu sklípkovou klenbou. K zadnímu traktu přiléhá tzv. skalní stavení s mohutnými valenými klenbami v přízemí a arkádou v patře. Z původního technického zařízení mincovních provozů se dochovala konstrukce pece na tavení stříbra a mohutný dymník. Pod objektem jsou dochovány rozsáhlé suterénní prostory klenuté valenými klenbami, patřící zčásti ještě staré šlikovské mincovně. Nalezena zde byla i dvouprostorová kovářská pec náležející k provozu mincovny z 16. století. Po útlumu těžby stříbra v Krušnohoří skončil v roce 1671 i provoz v jáchymovské mincovně. Od té doby zde byly již jen byty a úřední místnosti vrchního horního úřadu a z bývalých provozů zůstala v činnosti pouze tavící pec ke zkoušce rud. Dnes zde sídlí muzeum, které v roce 2005 otevřelo novou výstavní expozici „Jáchymov v zrcadle času“, rozšířenou v roce 2008 o národopisnou část. V historickém sklepení je umístěno lapidárium cenných kamenických prvků, zejména pozdně gotických a renesančních portálů ze zbořených jáchymovských domů.

• **Důl Mauritius na Hřebečné**

Hlavní šachtou na Zadní Hřebečné byla od nejstarších dob jáma Mauritius (původně Behrova jáma) založená v roce 1545, která sloužila k dopravě horníků i rudniny a také k odvodňování dolů. V historických dobách byla 84 metrů hluboká, za 2. světové války byla prohloubena až do 145 metrů. Šachtu Mauritius protínají tři staré štoly. Nejvyšší a nejstarší z nich je štola Kryštof, která byla založena již v 16. století a jámu Mauritius zastihuje v hloubce zhruba 12 metrů. V rámci sanačních prací, prováděných v letech 2008 a 20089 získala štola Kryštof nový zděný portál v nadmořské výšce 944 metrů, nacházející se poblíž původního, dnes již nedochovaného ústí štoly. Profil prvních metrů štoly je i v důsledku pozdějšího sesedání jen úzký a nízký, boky štoly jsou obloženy na sucho kladenou vyzdívkou. Ve vzdálenosti 30 m od ústí se nachází vyzděný komín sloužící zřejmě k přívodu pohonné vody do dolu z rybníku u šachty, založeného po půlce 18. století. Z tohoto období asi pochází i letopočet 1778 vytesaný ve stěně štoly. Dále již nastupuje klasická středověká ruční ražba ze 16. století se stopami práce železky a mlátky. V partiích štoly za jámou Mauritius lze nalézt stopy po odlamování horniny metodou sázení ohněm. Po 262 metrech vyústí štola v obrovskou komoru dlouhou 65 m, širokou 4–9 m a vysokou 15–25 m. Jen z této komory mohlo být při odhadovaném 1% obsahu cínu v rudnině získáno na 120 tun cínu. Strop severního konce podzemní komory, v těchto místech zavalené, odpovídá prostorově jižnímu konci povrchové Schnepovy pinky, jejíž dno leží cca o 20 m výše. V současnosti provádí město Abertamy práce na zpřístupnění štoly Kryštof pro veřejnost.

- **Plavební kanál Dlouhá stoka s rybníky Kladským a Novým ve Slavkovském lese**

Umělý vodní kanál Dlouhá stoka byl vybudován v letech 1531–1536 za tehdejšího majitele panství Jana Pluha z Rabštejna a sloužil k zásobování obydlených oblastí a míst s důlní těžební činností vodou a k plavení dřeva z oblasti kynžvartských lesů do slavkovských báňských provozů. Celé vodní dílo původně tvořila kromě hlavního kanálu, který vedl až do Horního Slavkova, řada vedlejších větví s devíti napájecími rybníky. Celková délka vodního příkopu měřila 24, 2 km. Šířka vodního příkopu se odhaduje dle části dochované v horním úseku trasy pod Kynžvartským rybníkem průměrně kolem 2 m. Především kvůli dopravě lesního dřeva byl příkop po stranách obložen kameny. Koryto mělo lichoběžníkový tvar a šířku dna 1,2 až 3 m. Průměrná hloubka dosahovala 1 m. Tok vody byl poměrně rychlý, výškový rozdíl mezi jejím počátkem (810 m n. m.) a ústím do Slavkovského potoka v Horním Slavkově (587 m n. m.) představoval 223 m na celkovou délku 24,2 m. Stoka přetínala řadu komunikací a podle zjištění z roku 1601 se na ní vybuvovalo 35 mostů a 13 stavidel na rozvod vody pro jednotlivé náhony. Systém byl napájen a udržoval se v něm stálý průtok pomocí soustavy 9 velkých rybníků o celkové ploše 72 ha. Mimo to byla zřízena řada pomocných zařízení v podobě množství malých vyrovnávacích rybníků, svodů vody, regulačních koryt a vlastních náhonů k jednotlivým důlním provozům. Celková plocha tohoto povodí činí téměř 50 km čtverečních.

Plavební kanál znamenal vysoce cílevědomý a promyšlený zásah do přirozeného vodního režimu. Vzhledem ke konfiguraci terénu bylo zapotřebí především dobrého měřičského vedení prací a udržování minimálního spádu jako záruky, že vody budou úspěšně dovedeny do potřebné nadmořské výšky, a tím bude zajištěn smysl celého počínání. Značný rozsah práce spočíval mimo vlastní vyhloubení a vydláždění koryta rovněž ve vybudování poměrně mohutných nepropustných hrází a násypů na svazích. Do dnešní doby se zachovala trasa vodního kanálu od Kladského rybníka, propojení s rybníkem Nový, a dále po vrstevnicích kolem osad Prameny a Nová Ves až k městu Krásno.